

FOTO MALO

BIBLIOTEKA
SHTETIT

8JH-32-93

M 66

Lola
shkon
me' hene

814-32-93

11166

BIBLIOTEKA E FATOSIT

FOTO MALO

*Lola
shkon
në hënë*

Përralla

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

NË MALET E HEKURTA

Jetonte në Malet e Hekurta një kovaç me nam. Ai farkëtonte plore për parmendat e fshatarëve, sëpata, për druvarët, drepërinj e kosa për korrësit dhe shpata e shigjeta për luftëtarët. Nga Malet e Hekurta ai mernte hekurin, nga pyjet e gjelbëra – qymyrin dhe nga burimet e kaltëra mernte ujin për të kalitur hekurin e skuqur,

Jetonte në Malet e Hekurta dhe një sundimtar i egër. Malet, pyjet dhe burimet e kulluara ishin prona të tij. Edhe kaceku, kudhra dhe çekani i kovaçit pronë e sundimtarit ishin.

I varfër ishte kovaçi. I varfër, edhe pse tok me të punonin fëmijët e tij. Punishtja e kovaçit ishte e errët dhe me lagështirë. Ajo s'kishte fare dritare, se sundimtari i egër nuk e lejonte kovaçin të shikonte diellin. Po në Malet e Hekurta kovaçin e famshëm e quanin «Miku i Diellit» Thuhej se zjarrin që kishte ndezur në punishten e vet, kovaçi e kishte marrë nga dielli. Kova-

çi ishte mik i diellit dhe mik i mirë i banorëve të Maleve të Hekurta. Tok me veglat dhe armët e forta e të mprehta, ai u jepte atyreve shumë këshilla të vyera. Dhe tok me to ata niseshin e shkonin në viset e largëta. Shkonin dhe nuk e ndjenin lodhjen; rrugës sikur i shoqëronte dhe kovaçi. Kovaçi punonte e punonte natë e ditë. Kurse sundimtari merrte me vete rojet dhe pasanikët e atyre maleve e dilte për gjah. Dilte për gjah e gjuante me harkun dhe shigjetat që i kishte farkëtuar dora e Mikut të Diellit. Edhe armët e rojeve dhe të pasanikëve ai i kishte farkëtuar. Po ato armë, ata dhe sundimtari, nuk i kishin përdorur ndonjëherë kundër armiqve që kishin ardhur e kishin shkelur ato male. Kurse banorët e Maleve të Hekurta edhe qysqitë me të cilat grryenin shkëmbinjtë, edhe sëpatat me të cilat prisnin lisat, edhe dreperinjtë e kosat me të cilat korrnin barin apo grurin, i përdornin si armë mbi kokat e armiqve. Kur banorët e atyre maleve luftonin, sundimtarët dhe pasanikët fshiheshin në pallate. Dhe, kur armiku shporrej, ata dilnin në muret e kullave dhe mbanin fjalime. Pastaj dërgonin ushtarët e tyre që t'u grabisnin armët banorëve; t'u grabisnin edhe armët që ata ja kishin rrëmbyer armikut të mundur. *Veç sundimtarit dhe njerëzve të tij,

askush tjetër nuk ka të drejtë të mbajë armë!» thoshte ligji i asaj kohe. Po shumë banorë të Maleve të Hekurta, kishin fshehur në shtëpitë e veta ndonjë shpatë apo hark për të luftuar kundër armiqve të rinj që mund të vinin, për të luftuar ndonjë ditë edhe kundër vetë sundimtarit. . .

Erdhi një ditë në grykat e Maleve të Hekurta një hordhi armiqsh. Armiqtë dogjën pyjet dhe të lashtat dhe vranë shumë njerëz. Banorët e Maleve të Hekurta u gjakosën me armiqtë, por u mundën. Se armiku ishte i madh në numër, se ai kishte sjellë dhe disa armë që villnin zjarr nga grykat e gjata. Kurse banorët e maleve ishin pa armë dhe të uritur. Ata kërkuan armë, po sundimtari i egër e kyçi depon e armëve dhe çelësin e hodhi në fund të Lumit të Kaltërt.

Vendi u pushtua dhe ra në zi. Asnjëri nuk lëronte; pyjet ranë në gjumë. Vetëm majat e maleve, ku kishin folenë shqiponjat, nuk ishin të pushtuara. Se armiku nuk mundi të ngjitej atje. «Atje është liria!» thoshin me shpresë banorët e maleve.

Vendi ra në zi, po kovaçi, në punishten e tij, vazhdonte punën. Shkuan në punishten e errët disa miq të tij dhe e pyetën:

– Nuk të dhimbset ty, o kovaç, vendi i robëruar?!

– Më dhimbset, prandaj punoj, – u përgjegj kovaçi duke goditur hekurin e skuqur. Ai u shpjegoi atyre njerëzve të vuajtur se armët që farkëtonte nuk i bënte për armiqtë, po për popullin, që një ditë do të ngrihej në luftë:

– Gati jemi! – thanë njëzëri njerëzit.

– Do t'ju jap një lajm, – tha pastaj kovaçi.

– Unë dhe bijtë e mi e dimë të fshehtën e armës së tmerrshme që ka sjellë pushtuesi. Në majën e maleve ata po e farkëtojnë këtë armë, që do të na ndihmojë shumë në luftën tonë. Dhe tani, o burrani! . . . – e përfundoi fjalën e vet kovaçi.

– Ja vdekje, ja liri! – thanë njëzëri njerëzit e gëzuar dhe u nisën për larg.

Pastaj në majat e Maleve të Hekurta u ndezën zjarre. Ra bri i kushtrimit. Luftëtarë të armatosur suleshin nga çdo anë dhe dukeshin sikur mbinin nga dheu. Ata u shfaqën si rrufe përpara portave të kullave dhe rrotull çadrave ku flinin ushtarët e armikut dhe komandantët e tyre. Ushtarët armiq u zgjuan të tmerruar dhe vrapuan të kapin armët, por ishte vonë. Armët e rënda që derdhën djemtë e kovaçit, gjëmuan dhe shembën muret e kullave të urryera. Në ballë të përleshjes qëndronte kovaçi i fuqishëm dhe shokët e tij hekurxjerrës e qymyrbërës. Shumë armiq lanë kokën në ato shkrepë. Po dhe shumë bij trima të Maleve të Hekurta mbyllën sytë.

Dhe erdhi liria. Në Malet e Hekurta nuk kishte më sundimtar, pasanikë dhe armiq. Tani të gjithë gëzonin. Gëzonin dhe nisën të punojnë si vëllezër. . .

-Po kovaçi i famshëm ç'bëri tani që në Malet e Hekurta erdhi liria? U ngjit në kullën e sundimtarit dhe i zuri atij vendin? Jo! Kovaçi u kthye në punishten e vet tok me djemtë. Dhe asaj punishtes i hapi ca dritare të mëdha, që ditën të hynte dielli dhe natën të shkëlqenin yjet. Tani shkëndijat e zjarra fluturonin nga farka dhe bashkoheshin me diellin. Dhe dielli ndriçonte më fort. Shkëndijat e zjarra fluturonin nga farka dhe bashkoheshin me yjet. Dhe yje të kuq bëheshin ato shkëndija. Çekani i rëndë i kovaçit godiste e godiste dhe farkëtonte gjithmonë hekur të ri, të skuqur.

KURORA E SORKADHES

Shpesh në përralla sorkadhen briartë na e kanë qortuar. Na i kanë thënë që ti, moj sorkadhe, mburresh shumë me ata brirët e tu të bukur. Ti mburresh me ta si ajo vajza naze-madhe që kreh flokët e saj para pasqyrës. Kreh flokët, qëmton vetullat dhe buzëqesh për të provuar a qesh bukur. Ti mburresh, moj sorkadhe bukuroshe, po bukuria nuk është gjithshka. Bukuria të merr në qafë. . . Dhe përralla thoshte se sorkadhja briartë i bëri varrin vetes. Se brirët e saj e penguan që të vraponte, kur e ndoqi ujku nëpër pyll. Brirët e saj të degëzuar, që i rrinin mbi krye si një kurorë dafine, ju ngatërruan nëpër degët e dendura dhe sorkadhja nuk mundi të lëvizte më. Atëhere ujku gjakpirës e arriti dhe. . . Po kjo mund të jetë gënjeshtër. Ai që e ka ngritur këtë përrallë ndoshta desh ta lajmëronte sorkadhen për rrezikun që i kanosej, ose ndoshta ja kishte zili bukurinë e brirëve.

Po unë do t'ju rrëfej një përrallë tjetër; një

përrallë të vërtetë për sorkadhen lastare dhe për brirët e saj të bukur. Përralla mund të mos jetë dhe aq e mirë, po ju duhet të më besoni që sorkadhja ishte e mrrekullueshme.

... Na ishte një herë një pyll drurëlartë e plot gjelbërim. Na ishte në një korie të pyllit dhe një sorkadhe lastare, me brirë të degëzuar mbi krye. Ishte më e urta dhe më e dashura mes shoqeve. Sorkadhet shëtisnin tok e ushqeheshin tok. Ato askujt nuk i binin në qafë. Se ju e dini sa të sjellshme dhe të urta janë sorkadhet. Kopeja e sorkadheve jetonte e qetë në lëndinat e atij pylli. Këmbët e holla e të shpejta i shpëtonin shpesh nga rreziqet. Po një natë. . .

Një natë dimri rrufetë rrahën pyllin dhe shiu grryejti lëndinat. Rrëketë rridhnin me rrëmbim dhe rrufetë të verbonin fare. Pastaj ra nata e thellë. Dhe asnjë shteg nuk dukej. Kopeja e sorkadheve nxitonte të dilte nga pylli. Shpesh sorkadheve u përplaseshin brirët e hollë nëpër trungjet e trasha e të lagura. Se ishte natë dhe rruga nuk dukej. Se ishte errësirë dhe lëndinat po mbusheshin me pellgje. Se ishte natë dhe pranë gjëmonte lumi. Si të dilnin nga ai vend i ngatërruar sorkadhet e ngrata? Si të gjenin shtegun e kush t'i udhëhiqte? Asnjë s'po dilte t'i printe kopesë. . .

– Dal unë! – tha atëhere sorkadhja